

УДК 030(73):004.738.5

Железняк Микола Григорович

кандидат філологічних наук, директор

Інститут енциклопедичних досліджень Національної академії наук України, м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-8290-6345

*mykola@esu.com.ua***Іщенко Олександр Сергійович**

кандидат філологічних наук, заступник директора з наукової роботи

Інститут енциклопедичних досліджень Національної академії наук України, м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-8910-111X

ishchenko@nas.gov.ua

ОНЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЇ США ЯК СУЧАСНІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ

Анотація. У дослідженні обґрунтовано використання онлайн енциклопедій як важливої складової комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища. Для цього оглянуто енциклопедичні видання, присвячені штатам США – їх природі, історії, культурі, визначним постатям. Нині енциклопедичні проекти укладають переважно у форматі онлайн енциклопедій (появу перших онлайн енциклопедій про штати США фіксуємо на межі ХХ–ХХІ століть). Частина з них має тривалу історію, яка починалася з книжкових видань. На основі інформації про 14 таких енциклопедій схарактеризовано основні тенденції розвитку сучасної енциклопедистики в США (серед них – «Довідник Техасу», «Енциклопедія Алабами», «Енциклопедія Арканзасу», «Енциклопедія Великої Філадельфії», «Енциклопедія Західної Вірджинії», «Енциклопедія історії і культури Теннессі», «Енциклопедія Кентуккі», «Енциклопедія Колорадо», «Енциклопедія Міссісіпі», «Енциклопедія Орегону», «Енциклопедія Південної Кароліни», «Енциклопедія Чикаго», «Інтернет-енциклопедія Невади», «Нова енциклопедія Джорджії»). Творення енциклопедій зазвичай здійснюють місцеві університети. Це, з одного боку, забезпечує професійність авторського колективу, оскільки в його складі – університетські професори та викладачі, а також якісну підготовку, об'єктивну перевірену інформацію, з іншого – спрямовує енциклопедичні видання на активне застосування в освітній сфері. Саме тому в США укладачі регіональних енциклопедій орієнтуються на навчальний процес: на сайтах енциклопедій часто присутні дидактичні матеріали для вчителів / викладачів – передусім ідеться про навчальні програми краєзнавчого характеру, однак і власне енциклопедичні статті, мультимедійні матеріали в деяких енциклопедіях мають адаптовані версії для школярів чи студентів. Основне джерело фінансування названих енциклопедій – грантові кошти з місцевих і національних гуманітарних фондів США, благодійні надходження від комерційних фондів, різноманітних організацій, підприємств, компаній, а також приватних осіб.

Ключові слова: онлайн енциклопедії; енциклопедична справа; освіта; регіональна енциклопедистка; університети в США.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Активне поширення Інтернету та впровадження комп'ютерних технологій у повсякдення людей змінюють роль і значення інформації. «Упродовж останнього десятиліття вчені в галузі гуманітарних наук активно опановують та впроваджують нові цифрові методи в освітньому процесі та в дослідженнях, які ознаменували початок нового етапу розвитку інформаційного суспільства» [1]. Нові виклики постали й перед енциклопедичною галуззю, зумовивши необхідність пошуку актуальних підходів до процесу підготовки й реалізації енциклопедичних проектів задля підвищення їх конкурентності в сучасному інформаційно-культурному просторі. Енциклопедія як найбільш авторитетне джерело знань протягом кількох останніх століть втрачає свої позиції: нині до найбільш

затребуваних інформаційних ресурсів аналітичні служби найчастіше зараховують соціальні мережі (Youtube, Facebook тощо), у яких пропонують не лише розважальний, а й пізнавальний контент (щоправда, велика частка інформації в них неперевірена, а іноді й сумнівна). Однак у суспільстві загалом все ще зберігається пієтет перед енциклопедією. Зокрема творці багатьох інформаційних ресурсів використовують у назвах лексему «енциклопедія», демонструючи цим, що їх продукт відповідає найвищому стандарту об'єктивності й достовірності. Часто це лише маркетинговий хід, оскільки мета й характер подібних інформаційних платформ не зовсім або й цілком не відповідають призначенню енциклопедій.

Використання онлайн енциклопедій у педагогічній практиці видається важливим з точки зору цифрової освіченості. За окремими даними, нині у світі сучасні викладачі часто зосереджуються на розвитку в студентів здібностей верифікувати інформацію [2]. На це звертають увагу й українські дослідники, наголошуючи, що всебічна цифровізація суспільства супроводжується змінами в освітніх потребах держави [3]. Оскільки онлайн енциклопедії вважають джерелом надійних знань [4], [5] (щоправда, навіть у найвідоміших у світі енциклопедіях, буває, трапляються неточності й огріхи – див. [6]), то з метою розвитку навичок перевіряти інформацію енциклопедичні ресурси, гадаємо, заслуговують на особливу увагу. Енциклопедичні видання – не лише надійне джерело об'єктивної наукової інформації, а й дієвий засіб формування сучасного інтелектуала – саме він, як відомо, визначає й визначатиме хід історії сучасної цивілізації. Це посилює кореляцію освітньої сфери й енциклопедичної справи, адже університети, з одного боку, є джерелом фахівців, які здатні продукувати якісну енциклопедичну інформацію, з іншого – слугують плацдармом, де енциклопедична інформація має можливість бути активно трансльованою широкою аудиторією прогресивної молоді.

Актуальною проблемою сучасної енциклопедистики є пошук шляхів оптимізації процесу підготовки енциклопедій, дієвих форм поширення енциклопедичних знань та протидія фейковій інформації. Для країн з високим культурним, інтелектуальним потенціалом, у яких є розуміння необхідності розвитку енциклопедистики, але водночас – і фінансово-економічні труднощі, важливе значення має досвід країн-лідерів в енциклопедичній галузі, серед яких – США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Онлайн енциклопедії США зазвичай вивчають на прикладі «Британіки» чи «Вікіпедії», вони за своїм змістом – мультинаціональні (універсальні) джерела довідкової інформації. Значно рідше предметом досліджень є інші довідкові джерела США, особливої уваги серед них заслуговує історіографічна розвідка В. Менжуліна [7], присвячена американській енциклопедичній біографістиці.

У контексті порушеної цієї статтею проблематики – впливу освітнього простору на розвиток онлайн енциклопедій та використання їх як цифрового навчального ресурсу – американські енциклопедії досі не були у фокусі уваги українських науковців, а лише зарубіжних – див. напр.: [8], [9], [10]. Щоправда, цей аспект студіювання енциклопедій має місце на прикладі українських електронних довідкових видань, коли дослідники обґрунтовують їх важливість з огляду на сучасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, наголошуючи на наявності в них необхідних для опанування знань умов – мультимедійності, інтерактивності тощо. Так, у студіях С. Болтвіця [11], І. Войтовича [12], Л. Петухової [13] та інших аналізовано потенціал електронних енциклопедій для підвищення ефективності процесу навчання учнів, студентів, самоосвіти й розвитку дорослих, показано їх можливості для осягнення знань з різних предметів. Однак наукових праць українських дослідників, у

яких би докладно аналізували онлайн енциклопедії в США, зокрема у співвіднесенні з їх творенням і застосуванням в освітній сфері, віднайти не вдалося.

Мета статті – здійснити огляд сучасних енциклопедій США як цифрових освітніх ресурсів. Об’єкт дослідження – онлайн енциклопедії, що розраховані зазвичай на широку читацьку аудиторію, вимагають на етапі підготовки багато інтелектуального і фінансового потенціалу та являють собою важливі соціогуманітарні проєкти. У зв’язку з цим стаття передбачає з’ясування внеску освітньої галузі (передусім університетів) у їх творення. Досягнення мети дозволяє отримати досвід сучасного розвитку енциклопедичної справи однієї з найбільш розвинених країн світу – США, аналізувати його та переймати для потреб розвитку національної енциклопедистики, зокрема й реформування освітньої галузі.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріал дослідження – регіональні енциклопедії США, присвячені штатам як основним адміністративно-територіальним одиницям країни, зокрема ті, що представлені в мережі Інтернет як онлайн енциклопедії. Провідний метод дослідження – описовий: про кожну енциклопедію подаємо загальні відомості (назва, адреса вебсайту, визначення, призначення, важливі дати, кількісні показники, творці й учасники проєкту, особливості авторської й фінансової підтримки). Інформацію про енциклопедії взято із їх сайтів, зокрема з розділів на кшталт «Про енциклопедію». Розлогість опису енциклопедій залежить від обсягу й характеру відомостей про них на їхніх сайтах. Пошук енциклопедій США здійснено в мережі Інтернет із допомогою системи «Google Search» (модель пошукових запитів, виконаних англійською мовою, така: «енциклопедія» + «назва штату»). Дослідження побудовано на огляді 14 регіональних енциклопедій, яких вдалося віднайти. Перелік та опис енциклопедій подаємо в алфавітному порядку.

Інший застосований метод дослідження – узагальнення. Завдяки ньому здійснено аналіз американської регіональної енциклопедистики на підставі отриманої описової інформації про 14 енциклопедичних видань.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Colorado Encyclopedia («Енциклопедія Колорадо», www.coloradoencyclopedia.org) – загальна відкрита онлайн енциклопедія про штат Колорадо. Має низку колегіальних органів (наглядова рада, консультативна рада корінних народів, рада з питань освіти, технічна рада, головна редколегія) та редакцію (приблизно 10 осіб). Особливість енциклопедії – орієнтованість на освітній процес: більшість статей представлено в чотирьох варіантах – для учнів початкової школи, учнів середніх класів, учнів старших класів та повна версія з поглибленим змістом. Кількість статей – майже 1000. Робота над підготовкою нових статей триває. Співорганізатори – Колорадський університет (Colorado State University), Гуманітарний фонд штату Колорадо (Colorado Humanities). Основні спонсори – Державний історичний фонд (State Historical Fund), Національний гуманітарний фонд (National Endowment for the Humanities).

Encyclopedia of Alabama («Енциклопедія Алабами», www.encyclopediaofalabama.org) – загальна енциклопедія про штат Алабама. Функціонує від 2005 року у вигляді онлайн енциклопедії відкритого доступу, хоча робота над її створенням почалась у 2002-му. Має консультативний комітет

(редколегію) та редакцію. Завдання енциклопедії – надавати достовірну авторитетну довідкову інформацію з широкого кола тем про штат Алабама, зокрема його історію, культуру, природу. Сайт пропонує тематичні категорії енциклопедичних статей (нині загальна кількість статей – 2200). Окрім статей, ресурс містить мультимедійні галереї (переважно фотографії). Енциклопедія належить Обернському університету (Auburn University), який з метою її підготовки консолідує інші заклади освіти, архіви, бібліотеки штату (пошук фахових авторів, доступ до інформаційних джерел), забезпечує пошук фінансування. Основні джерела фінансової підтримки – Гуманітарний фонд штату Алабама (Alabama Humanities Foundation) та департамент освіти штату Алабама.

Encyclopedia of Arkansas («Енциклопедія Арканзасу», www.encyclopediaofarkansas.net) – загальна енциклопедія про штат Арканзас (онлайн енциклопедія відкритого доступу). Створена 2006 року. Має консультативний комітет (визначає політику й концепцію енциклопедії), редакційну колегію (відповідає за оформлення, наповнення, рецензування енциклопедії) та редакцію. Місія проекту – збирати та поширювати інформацію про всі аспекти історії та культури штату та слугувати компендіумом знань для істориків, викладачів, студентів та інших, хто цікавиться спадщиною Арканзасу. Сайт енциклопедії побудовано на основі двох базових розділів – енциклопедичні статті (понад 5000 статей, які поділено на приблизно 10 тематичних груп), та медіа (зображення, аудіо-, відеоматеріали, карти, документи загальною кількістю понад 6700). Проєкт реалізує Центральна бібліотека Арканзасу (Central Arkansas Library), діє також волонтерська програма (кожен бажаючий може долучитися до створення статей, керуючись запропонованими на сайті вимогами та надіславши готові матеріали до редакції; на сайті подано й списки статей, які потребують створення). Водночас, разом з тим політика Центральної бібліотеки Арканзасу щодо підтримки енциклопедії полягає в пошуку стороннього фінансування (гранти, фонди, благодійні внески).

Encyclopedia of Chicago («Енциклопедія Чикаго», www.encyclopedia.chicagohistory.org) – загальна енциклопедія, присвячена місту Чикаго та його метрополії (штат Іллінойс). Висвітлює в основному історію міста й регіону (технології та наука, архітектура, релігія, імміграція, транспорт, бізнес, музика, спорт, медицина). Має паперову й електронну версії; друковане однотомне видання опубліковано 2004 року, онлайн версія – 2005 року (має вільний доступ). Обсяг тому енциклопедії – 2650 статей, електронна версія енциклопедії містить більше статей, які час від часу оновлюються й додаються, а також має мультимедійний розділ. Видання створювали фахівці Бібліотеки Ньюберрі (Newberry Library) та Чикагського історичного товариства (Chicago History Society), уклали й опублікували у видавництві Університету Чикаго (University of Chicago Press). Роботу виконано за кошти Національного гуманітарного фонду (National Endowment for the Humanities). До підготовки й підтримки електронної версії енциклопедії долучився Північно-Західний університет (Northwestern University). Авторами статей енциклопедії є здебільшого професійні історики.

Encyclopedia of Greater Philadelphia («Енциклопедія Великої Філадельфії», www.philadelphiaencyclopedia.org) – основна сучасна загальна онлайн енциклопедія штату Пенсильванія, присвячена передусім місту Філадельфія, проте висвітлює постаті, історичні події, питання культури, науки, спорту тощо, які виходять за межі населеного пункту (відкритий доступ). Сайт енциклопедії діє від 2009 року. Автори статей – переважно професійні історики (представники університетів різних штатів США; загальна кількість – близько 400, їх перелік розміщено на сайті енциклопедії). Енциклопедію заснував Ратгерський університет в Камдені (Rutgers University–

Camden), зокрема Середньоатлантичний регіональний гуманітарний центр (Mid-Atlantic Regional Center for the Humanities). Фінансове забезпечення – грантові програми Національного гуманітарного фонду та низки інших фондів.

Handbook of Texas («Довідник Техасу», www.tshaonline.org) – загальна енциклопедія про історію, географію, культуру, відомих осіб штату Техас. Історія цієї праці сягає середини 20 століття: 1952 року було опубліковано двотомник «Довідник Техасу», 1976 року вийшов друком додатковий том, 1996 року – шеститомна праця «Новий довідник Техасу», 1999 року з'явилася онлайн версія енциклопедії під назвою «Довідник Техасу» (відкритий доступ). Шість томів видання містять 23 000 статей. Онлайн енциклопедія – це виправлена й доповнена версія шеститомника, ресурс поступово доповнюється новими статтями, загальна кількість яких нині становить понад 25 тисяч. Окрім власне статей, на сайті енциклопедії представлено навчальні програми, публіцистичні, аналітичні статті про регіон, висвітлюється публікаційна активність провідних видавництв штату. Енциклопедію заснувала й підтримує Спілка істориків штату Техас (Texas State Historical Association). Авторами енциклопедичних статей є провідні історики, що займаються дослідженням Техасу і є членами зазначеної вище спілки. Видання має головну редакційну колегію (понад 20 осіб) та редакцію (15 осіб).

Kentucky Encyclopedia («Енциклопедія Кентуккі», www.kyenc.org) – загальна енциклопедія про штат Кентуккі, яку було створено з нагоди його 200-ліття та з метою демонстрації досягнень регіону в різних сферах життя. Представлена друкованим виданням (1992 рік) та безплатною онлайн енциклопедією (2000 рік). Обсяг енциклопедії – понад 2000 статей. Кількість залучених авторів – понад 500 (дослідники провідних закладів вищої освіти штату). Засновник енциклопедії – Кентуккський університет (University of Kentucky).

Mississippi Encyclopedia («Енциклопедія Міссісіпі», www.mississippiencyclopedia.org) – загальна енциклопедія про штат Міссісіпі, висвітлює різноманітні аспекти життя регіону в його минулому й сьогоденні. Опубліковано 2017 року – спочатку паперову версію, згодом електронну (відкритий доступ). Видання продовжує традицію підготовки фундаментальних енциклопедій Університету Міссісіпі (University of Mississippi), зокрема Центру дослідження культури Півдня (Center for the Study of Southern Culture), де раніше створено «Енциклопедію культури Півдня» (Encyclopedia of Southern Culture), укладену 1989 року та згодом перероблену в 24-томник «Нова енциклопедія культури Півдня» (New Encyclopedia of Southern Culture), що виходив друком упродовж 2006–2013 років. Науковці зазначеного центру складають ядро авторського колективу «Енциклопедії Міссісіпі». Це 30 експертів, кожен з яких відповідав за окремий напрям знань, і сприяв залученню інших фахівців до підготовки енциклопедичних статей (загальна кількість залучених авторів – понад 600; їхній перелік є на сайті енциклопедії). Обсяг видання – понад 1500 статей. У межах окремих університетських програм, які виконують аспіранти, онлайн версія енциклопедії щороку оновлюється й удосконалюється. На сайті енциклопедії є можливість кожному долучитися до створення нових статей (їх надсилають через спеціальну форму, рішення щодо їх подальшої долі приймає редакція). Окрім університету Міссісіпі, співзасновником енциклопедії є Гуманітарний фонд штату Міссісіпі (Mississippi Humanities Council).

New Georgia Encyclopedia («Нова енциклопедія Джорджії», www.georgiaencyclopedia.org) – загальна енциклопедія про штат Джорджія (відкритий доступ). Призначена для якнайширшої читацької аудиторії. Функціонує від 2004 року (ідея створення проекту сягає 1996 року). На сайті енциклопедії зазначено, що це перша державна онлайн енциклопедія у США. Статті енциклопедії зазвичай присвячені

персоналіям, містам, географічним об'єктам, навчальним закладам, державним установам, релігійним організаціям, історичним подіям, сучасним культурним, спортивним заходам. Авторами енциклопедичних статей є співробітники університетів, наукових установ, бібліотек, архівів, товариств (понад 800 експертів). Діє також волонтерська програма – будь-хто, у кого є бажання, може запропонувати свій внесок, підготувавши статті згідно з чинними рекомендаціями і вимогами; на сайті енциклопедії зауважено, що перед тим, як підготувати статтю, необхідно узгодити з редакцією її актуальність). Сайт складається із статей (поділених на тематичні групи; загальна кількість – понад 2300), фотогалереї (загальна кількість – понад 6600), швидкої довідки про регіон (найосновніші відомості) та блогу, де представлено різні нариси, що стосуються регіону. Енциклопедія належить Системі університетів штату Джорджія (University System of Georgia), готує й публікує видавництво Університету штату Джорджія (University of Georgia Press) за підтримки Гуманітарного фонду штату Джорджія (Georgia Humanities) та адміністрації губернатора.

Online Nevada Encyclopedia («Інтернет-енциклопедія Невади», www.onlinenevada.org) – онлайн енциклопедія, що висвітлює штат Невада, зокрема людей, природу, події, пов'язані з економічним, політичним, культурним життям регіону (відкритий доступ). Має редколегію та невелику редакцію (біля 10 людей). Сайт енциклопедії поділено на чотири розділи – статті (в меню сайту їх згруповано за літерами алфавіту), карти, фотогалереї та плани уроків (краєзнавчі лекційні схеми для студентів). Енциклопедія позиціонує себе не лише довідниковим, а й навчальним ресурсом. Констатовано, що її широко використовують в освітньому процесі під час вивчення питань історії Невади. Обсяг енциклопедії – невеликий (близько 1000 статей). Енциклопедію створено Гуманітарним фондом штату Невада (Nevada Humanities). Цікаво, що для фінансової підтримки розвитку проекту фонд залучає кошти інших спонсорів, серед яких – Національний гуманітарний фонд, Департамент освіти штату Невада, низка благодійних фондів, комерційні організації. У напрямі підготовки енциклопедичного контенту фонд співпрацює з Університетом Невади (University of Nevada), Історичним товариством Невади (Nevada Historical Society), Історичним заповідником Невади (Nevada Historic Preservation), Департаментом культури штату Невада.

Oregon Encyclopedia («Енциклопедія Орегону», www.oregonencyclopedia.org) – безкоштовна онлайн енциклопедія про історію й культуру штату Орегон (повна назва видання – «Енциклопедія про історію та культуру Орегону»). Має редколегію та редакцію з 15 осіб. Енциклопедія надає довідкову перевірену інформацію про всі аспекти життя регіону, зокрема визначні постаті, пам'ятки природи і культури, інституції, події. Енциклопедичні матеріали структуровано за двома групами – власне статті та краєзнавчі нариси. Кількість статей – понад 1000. Представлено також карти і фотогалереї. Окремий розділ енциклопедії – навчально-методичний, призначений для вчителів і викладачів (навчальні плани, дослідницькі інструменти, краєзнавчі відеопрезентації). На окремій сторінці сайту розміщено перелік авторів (понад 400). Є також запит на авторство, що передбачає пропозицію тієї чи іншої статті. Енциклопедія є спільним проектом Портлендського державного університету (Portland State University), Орегонського історичного товариства (Oregon Historical Society) та Орегонської ради вчителів англійської мови (Oregon Council of Teachers of English). Її було задумано як книжкове однотомне видання, робота над яким почалася 2005 року на кафедрі історії Портлендського державного університету. Зрештою, проєкт видозмінили в безкоштовну онлайн енциклопедію, що діє в мережі Інтернет від 2008 року. Видання підготовлено й нині підтримується коштом, який співорганізатори

енциклопедії отримують від грантових програм та спонсорської підтримки від юридичних і фізичних осіб (їх повний перелік є на сайт енциклопедії).

South Carolina Encyclopedia («Енциклопедія Південної Кароліни», www.scencyclopedia.org) – загальна енциклопедія про діячів, місця, події, явища, досягнення в різних сферах штату Південна Кароліна (відкритий доступ). Має паперову версію (однотомник 2006 року) та на її основі – електронну версію, розширену як новими статтями, так і мультимедіа (створено 2016 року). На сайті енциклопедії статті згруповано за кількома принципами – в алфавітному порядку, за хронологією історичних подій, тематичними категоріями, що дозволяє використовувати енциклопедію з більшою користю. Містить близько 2000 статей, написаних майже 600 експертами. Проект має кілька співорганізаторів: Університет Південної Кароліни (University of South Carolina), Гуманітарний фонд штату Кароліна (Carolina Humanities), Бібліотека штату Південна Кароліна (South Carolina State Library). Ідея створення енциклопедії належить її головному редакторові – історику, професору Інституту досліджень Півдня Університету Південної Кароліни Вальтеру Едгару (Walter Edgar).

Tennessee Encyclopedia of History and Culture («Енциклопедія історії та культури Теннессі», www.tennesseeencyclopedia.net) – загальна енциклопедія про штат Теннессі. Паперове видання опубліковано 1998 року (містить 1500 статей), онлайн версія – 2002 року (містить понад 2000 статей, відкритий доступ). До підготовки енциклопедичних матеріалів залучено близько 600 експертів (їх перелік розміщено на сайті енциклопедії). Має консультативну раду та редакцію. Енциклопедія є спільним проектом Історичного товариства Теннессі (Tennessee Historical Society) та Університету Теннессі (University of Tennessee).

West Virginia Encyclopedia («Енциклопедія Західної Вірджинії», www.wvencyclopedia.org) – загальна енциклопедія про штат Західна Вірджинія. Друковане видання опубліковано 2006 року, електронна версія – 2010 року (відкритий доступ). Том енциклопедії складається з 2200 статей, онлайн енциклопедія – із понад 2300 статей та мультимедійного супроводу (фото, аудіо, відео, карти). Сайт енциклопедії пропонує також добірку планів уроків на різні теми для учнів початкових і середніх класів, які розробили вчителі Західної Вірджинії. Проект належить Гуманітарному фонду штату Західна Вірджинія (West Virginia Humanities Council).

Як видно з наведеного представлення видань, особливість сучасної енциклопедистики США – це високий розвиток онлайн енциклопедій, що узгоджується із загальносвітовою тенденцією, згідно з якою, «електронні видання – вже усталена форма представлення енциклопедично-довідкової інформації у сучасному світі» [14, с. 40]. Можемо твердити, що зі специфічного напрямку книговидавничої справи енциклопедистка трансформується в нову парадигму науково-видавничої діяльності, якій притаманний новий інструментарій та інші методичні підходи, водночас фундаментальна ідея енциклопедистики лишається незмінною – слугувати джерелом достовірних, вичерпних знань про важливі явища і поняття на засадах об'єктивності, науковості, історизму.

Окремі регіональні енциклопедії США створено на основі паперових видань, інші – від початку є онлайн проектами. Прикметно, що серед окреслених енциклопедій нині немає таких, які б одночасно мали активну паперову (підготовка перевидань чи нових томів) та електронну версії.

Ще одна особливість регіональних онлайн енциклопедій – відкритий, безплатний доступ до всієї інформації ресурсу. Доступність енциклопедичних знань – це ще один фундаментальний принцип енциклопедистики. Великі енциклопедії завжди були орієнтовані на якнайширші маси читачів – це виявляється як у доступній формі подання матеріалу, так і масштабному поширенні енциклопедичних видань завдяки

традиційно великим накладам. У сучасному світі відкриті онлайн ресурси здатні залучати необмежену кількість читачів і не залежати від особливостей книгодруку. Варто зауважити, що під час пошуку матеріалу нашого дослідження виявили онлайн енциклопедію про штат Нью-Йорк (Encyclopedia of New York State), що ґрунтується на основі опублікованого 2005 року видання Сиракузького університету і яка не має вільного доступу (у зв'язку з цим отримати інформацію про цю енциклопедію не вдалося, тому в нашому огляді її немає). Цілком імовірно, що це не єдиний приклад платної регіональної енциклопедії в США.

Велика популярність «Вікіпедії» у всьому світі, здавалося б, мала позначитися зниженням актуальності розвитку сучасної класичної енциклопедистики та як наслідок – поставити під сумнів доречність нині створювати й підтримувати різноманітні енциклопедичні проекти. Звісно, такі думки висловлюють, однак освічена частина суспільства не сприймає їх серйозно. У дійсності ситуація виявилася протилежною.

Сьогодні можна констатувати дві тенденції: перша – це вплив «Вікіпедії» на розвиток класичної енциклопедистики, що полягає в переформатуванні подання енциклопедичних знань в умовах активної цифровізації сучасного суспільства. У США, за даними нашого огляду, початок переформатування розпочався на зламі ХХ–ХХІ століть, хоча досвід найвідоміших у світі видань засвідчує появу онлайн енциклопедій ще в 1990-х роках – наприклад, «Британіка» (Britannica Encyclopedia) в мережі Інтернет дебютувала 1994 року, а назагал початок електронної енциклопедистики дослідники датують початком 1980-х років [15, с. 270].

Друга тенденція – усвідомлення необхідності існування сучасних доступних онлайн енциклопедій з достовірною інформацією, захищеною від зовнішнього втручання (у цьому сенсі «Вікіпедія» має значні недоліки і стимулює появу енциклопедій без таких огріхів). Це особливо стосується статей соціально й політично значимих тем, таких як країна (нація), її адміністративні чи історико-етнографічні території, історичні факти й постаті, висвітлення яких у «Вікіпедії» часто перетворюється на плацдарм для інформаційних баталій. За спостереженнями дослідників, культура колективної праці ентузіастів невідомої кваліфікації стирає межу між авторами і читачами та здатна створити якісний інформаційний продукт, проте водночас вона знецінює академічну парадигму експертів, не гарантуючи, що створений продукт завжди буде надійний і достовірний, без маніпулювання фактами. Зростає й вибагливість читачької аудиторії: від колективів академічних енциклопедій почали очікувати швидкого оновлення застарілих даних. Як наслідок нині маємо істотні зміни в енциклопедичному ландшафті Європи і всього світу [16, с. 4].

Наше дослідження засвідчує наявність у США низки якісних енциклопедичних проектів, у створенні й підтримці яких держава має суттєве зацікавлення. Вочевидь, для кожного штату енциклопедія, присвячена його історії, природі, культурі, визначним постатям тощо, є важливим атрибутом суверенності регіону, слугує його візитівкою. Відтак можна стверджувати, що загальні енциклопедії відіграють особливу роль не лише для створення «обличчя» нації, а й самоствердження регіонів, формуючи їх загальний образ, «реєстр» надбань, здобутків та осіб, які становлять їх гордість. «Якщо національна енциклопедія є засобом репрезентації світу наукового і культурного потенціалу країни, то регіональна – демонструє країні потенціал регіону, дає змогу спільноті незалежно від місця народження чи проживання отримати можливість більше дізнатися про життя в регіонах, зобразити їхні найхарактерніші й найвизначніші особливості» [17, с. 78]. Сьогодні енциклопедії про регіони у США активно ініціюють, підтримують і фінансують місцеві центральні заклади вищої освіти, державні наукові фонди, бібліотеки і

товариства (спілки) істориків (див. табл. 1), незважаючи на існування «Вікіпедії», у якій «можна знайти інформацію фактично про будь-що» [18, с. 78].

Таблиця 1

Засновники регіональних енциклопедій у США

Енциклопедії	Університети	Бібліотеки	Товариства (спілки)	Фонди
Довідник Техасу			+	
Енциклопедія Алабами	+			
Енциклопедія Арканзасу		+		
Енциклопедія Великої Філадельфії	+			
Енциклопедія Західної Вірджинії				+
Енциклопедія історії і культури Теннессі	+		+	
Енциклопедія Кентуккі	+			
Енциклопедія Колорадо	+			+
Енциклопедія Міссісіпі	+			+
Енциклопедія Орегону	+			
Енциклопедія Південної Кароліни	+	+		+
Енциклопедія Чикаго	+	+	+	
Інтернет-енциклопедія Невади				+
Нова енциклопедія Джорджії	+			

Фінансування енциклопедій відбувається переважно за кошти, що їхні творці отримують від регіональних і національних фондів (грантова підтримка). Окрім цього, джерелом фінансування слугують також благодійні внески – на сайті чи не кожної енциклопедії передбачено можливість переказу коштів на підтримку проєктів (donation). З огляду на високий розвиток благодійних програм у США таке джерело надходжень може бути доволі відчутним.

Варто наголосити на особливій ролі саме освітньої сфери у створенні й підтримці якісних енциклопедій, оскільки заклади вищої освіти виступають як їх засновниками (і зазвичай видавцями, зокрема енциклопедії укладають і публікують в університетських видавництвах), так й інтелектуальною силою (автори-експерти енциклопедичних матеріалів – переважно представники професорсько-викладацького складу університетів). Натомість в Україні регіональна енциклопедистка не має суттєвих ознак системної підтримки з боку закладів вищої освіти (виявляється хіба зацікавленими викладачами на рівні індивідуальних проєктів). Заради справедливості, зазначимо, що в Україні державну підтримку простежуємо з боку ініціативних груп органів місцевого самоврядування, завдяки чому створено й реалізовано такі сучасні регіональні проєкти, як «Тернопільський енциклопедичний словник», «Полтавіка. Полтавська енциклопедія» та деякі інші. Університети ж найчастіше обмежуються продукуванням енциклопедичних видань про власні освітні заклади (наприклад, «Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка», «Енциклопедія Львівського національного університету імені Івана Франка» тощо).

Вплив освітньої сфери США на розвиток енциклопедистики простежуємо і в тому, що укладачі енциклопедій орієнтуються не лише на надання вичерпних довідок для пересічних громадян про рідний штат, а часто й на навчальний процес: на сайтах енциклопедій фіксуємо дидактичні матеріали на підтримку роботи вчителів / викладачів – передусім ідеться про навчальні програми краєзнавчого характеру, однак і власне енциклопедичні статті, мультимедійні матеріали так само часто адаптовані для застосування в дидактичному процесі. На нашу думку, це одна з сильних сторін американської енциклопедистики, якої бракує українській енциклопедичній справі.

Наповнення американських енциклопедій навчальним змістом є результатом інформаційно-технологічного розвитку і його поширення серед усіх сфер діяльності

людини, зокрема й у галузі освіти. Використання освітянами енциклопедичних видань в дидактичній практиці, гадаємо, є свідченням їх високої свідомості. Це те, що здатне підвищувати соціальну оцінку педагога, його імідж і репутацію, складати загальне уявлення про його компетентність.

Водночас нещодавня історія з відеоуроками шкільних учителів, що транслювали провідні телевізійні канали України в період весняного карантину, введеного 2020 року через пандемію коронавірусної інфекції, загострила багато проблем, пов'язаних як із загальною освіченістю працівників школи, так і рівнем якості навчальних підручників, у яких часто трапляються фактологічні помилки¹. У такій ситуації енциклопедії набувають додаткової актуалізації для освітян з огляду на те, що «фундаментальна мета підготовки будь-якої енциклопедії – це передусім чітко структуроване й лапідарне подання достовірних, перевірених, об'єктивних (з урахуванням різних точок зору) та неупереджених (тих, що не спрямовані проти когось або чогось; незаангажованих) знань» [19, с. 20].

Поширеним є твердження, що розрив між академічними і шкільними знаннями сягає близько 10 років. Тобто коли окрема інформація потрапляє до школи, вона вже частково застаріла. Як наслідок – відрив шкільного, а часто й університетського знання від академічного (особливо в пострадянських країнах, де наука була зосереджена в академічних інститутах, а не університетах, як у переважній більшості країн світу). Те, що в США енциклопедії створюють в університетах, вкотре підтверджує ефективність їхньої науково-освітньої системи.

Як свідчить наш опис, участь у підготовці енциклопедичних матеріалів зазвичай беруть провідні фахівці регіонів (зазвичай професійні історики, краєзнавці). Утім, оскільки сучасний інформаційний простір характеризується поширенням комп'ютерних технологій та глобалізацією інформаційних процесів, важливу роль у формуванні цифрового простору відіграють пересічні користувачі. У галузі енциклопедистики такими «технологіями» можна назвати не лише «Вікіпедію», а й професійні енциклопедичні онлайн проєкти. Зокрема редколегії більшості регіональних енциклопедій США пропонують можливість усім зацікавленим долучатися до участі у творенні таких проєктів (кожна особа на сайті енциклопедії може запропонувати власну тему, актуальну для висвітлення, або ж подати власну статтю, написану відповідно до встановлених правил).

Залучення широкого загалу до створення статей – важлива особливість американської енциклопедистики. З одного боку, це споріднює американські енциклопедії з «Вікіпедією», породжуючи певні ризики щодо достовірності інформації. Однак укладачі мудро зробили запобіжники: обов'язковість узгодження текстів з енциклопедистами на етапі перед оприлюдненням на сайті, чим забезпечується перевірка фактів, узгодженість з методикою підготовки матеріалів, стилістика викладу тощо. Некомпетентна людина не буде братися за написання статті, оскільки наперед розумітиме, що її рецензенти не пропустять. У цьому полягає різниця між «відкритістю» штатівських енциклопедій і «Вікіпедії».

Відносно невеликий реєстр гасел – ще одна характеристика регіональних енциклопедій США, на яку звертаємо увагу. Це означає, що немає «перегонів» за кількістю, а лише – прагнення публікувати якісний релевантний контент. У цьому сенсі бачимо контраст зі згаданою «Вікіпедією», менеджери якої надають великого значення кількісному розширенню ресурсу.

¹ Докладніше про це див., напр.: "Науковці звернулися до Зеленського через помилки в уроках «Всеукраїнської школи онлайн»", *Новинарня*, 17 квіт., 2020. Доступно: <https://novynarnia.com/2020/04/17/naukovtsi-zvernulisya>.

Мінімалізм часто стосується й колективів, що працюють над енциклопедіями про штати. Зазвичай редакція складається приблизно з 10 фахівців на чолі з головним редактором. Такі видання мають також консультативні ради (головні редколегії), що визначають їх концепцію й політику.

Технологічність енциклопедій виявляється на рівні їхньої мультимедійності: кожна енциклопедія, окрім статей, містить фотогалереї, відеоролики, звукові фрагменти. Це сприяє підвищенню інформативності матеріалу та полегшує його сприйняття. Між іншим, класична енциклопедистка (паперові видання) завжди враховували необхідність візуального супроводу інформації – «із започаткуванням енциклопедичного формату ілюстрації стали незамінним супутником вербального тексту» [20, с. 76]. Енциклопедична література зазвичай містить візуальні джерела (світлини людей, ілюстрації об'єктів архітектури, живопису, флори, фауни, панорами навколишнього середовища тощо, а також карти, таблиці, діаграми тощо).

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Наше дослідження свідчить про високу зацікавленість США в розвитку універсальних енциклопедій регіонального типу. Енциклопедична справа в країні представлена розгалуженою системою енциклопедій про штати. Такі проекти – державні: їх ініціюють місцеві університети, бібліотеки, наукові товариства (асоціації), інші неприбуткові організації, зокрема фонди.

2. Найактивніше енциклопедії створюють саме університетські колективи. Це, з одного боку, забезпечує професійний авторський склад, якісну підготовку, надійність і вичерпність інформації, з іншого – орієнтує енциклопедичні видання на освітню сферу, заохочуючи активно застосувати їх у навчальному процесі.

3. Основне джерело фінансування енциклопедичних проєктів – грантові кошти з регіональних і національних гуманітарних фондів США, благодійні надходження від комерційних фондів, різноманітних організацій, підприємств, компаній, а також приватних осіб.

4. На сучасному етапі енциклопедичні проєкти укладають у форматі онлайн енциклопедій (започаткування появи регіональних онлайн енциклопедій США фіксуємо на зламі XX–XXI століть). Частина з них має тривалу історію, яка починалася друком книжкових видань. Прикметно, що серед оглянутих енциклопедичних проєктів не виявлено таких, що нині готуються одночасно паперовою й електронною версіями.

Перспективи подальших досліджень. З одного боку, з метою продовження вивчення функціонування сучасних систем енциклопедичних видань у різних країнах світу актуалізується необхідність опису відповідної сфери в країнах Європи, Азії тощо (у цьому сенсі нами вже розпочато студіювання австралійської енциклопедистики). З іншого боку, задля поглиблення дослідження енциклопедистики в США з'являється потреба аналізу змісту і форми представлення енциклопедичних статей на сайтах їх онлайн енциклопедій, а також характеристики енциклопедичних видань іншого типу, зокрема національно-універсальних і галузевих. Позаяк запропоновані висновки про особливості розвитку системи енциклопедичної справи в США здійснено на основі вивчення регіональних енциклопедій, вони – показові, але неповні, оскільки не враховують енциклопедій іншого характеру (галузевих, тематичних тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Л. А. Дубровіна, К. В. Лобузін, О. С. Онищенко, Г. В. Боряк, "Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України", *Рукописна та книжкова спадщина України*, вип. 25, с. 290-309, 2020. doi: <https://doi.org/10.15407/rksu.25.290>
- [2] I. Hatlevik, O. Hatlevik, "Students' evaluation of digital information: The role teachers play and factors that influence variability in teacher behavior", *Computers in Human Behavior*, vol. 83, pp. 56-63, 2018. doi: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.01.022>
- [3] O. Burov, O. Butnik-Siversky, O. Orliuk, and K. Horska, "Cybersecurity and innovative digital educational environment", *Інформаційні технології і засоби навчання*, вип. 80, № 6, с. 414-430, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4159>
- [4] I. Kubiszewski, T. Noordewier, R. Costanza, "Perceived credibility of Internet encyclopedias", *Computers & Education*, vol. 56, iss. 3, pp. 659-667, 2011. doi: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.10.008>
- [5] S. Greenstein & F. Zhu, "Do Experts or Crowd-Based Models Produce More Bias? Evidence from Encyclopedia Britannica and Wikipedia", *Mis Quarterly*, vol. 42, iss. 3, pp. 945-959, 2018. doi: <https://doi.org/10.25300/MISQ/2018/14084>
- [6] J. Giles, "Internet encyclopaedias go head to head", *Nature*, vol. 438, pp. 900-901, 2005. doi: <https://doi.org/10.1038/438900a>
- [7] В. Меньжулін, "Довідково-енциклопедична біографістика як жанр сучасних історико-філософських досліджень: англо-американський та український досвід", *Sententiae*, вип. 37, № 1, с. 153-167, 2018. doi: <https://doi.org/10.22240/sent37.01.153>
- [8] C. Kraus, N. Jermen, Z. Jecić, "An insight into online encyclopaedias for children and young adults", In *Proceedings of the 7th International Conference The Future of Information Sciences. INFUTURE2017: Integrating ICT in Society, Nov. 8-10, 2017, Zagreb, Croatia*. Zagreb, 2017, pp. 167-180.
- [9] M. Thelwall & P. "Sud, A comparison of title words for journal articles and Wikipedia pages: Coverage and stylistic differences?", *Profesional de la Información*, vol. 27, no 1, pp. 49-64, 2018. <https://doi.org/10.3145/epi.2018.ene.05>
- [10] V. Zlatić, M. Božičević, H. Štefančić, M. Domazet, "Wikipedias: Collaborative web-based encyclopedias as complex networks", *Phys. Rev. E*, vol. 74, iss. 1, pp. 01611, 2006. doi: <https://doi.org/10.1103/PhysRevE.74.016115>
- [11] С. Болтівець, "До питання створення національної довідкової служби енциклопедично-освітнього спрямування", *Енциклопедичний вісник України*, вип. 11, с. 31-39, 2019. doi: <https://doi.org/10.37068/evu.11.3>
- [12] І. С. Войтович, Н. М. Гнедко, "Дидактичні основи використання віртуальної енциклопедії при вивченні фізичних величин – характеристик персональних комп'ютерів", *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*, вип. 7, с. 26-30, 2013.
- [13] Л. Є. Петухова, "Архітектура та функціональність веб-мультимедіа енциклопедії «Історія педагогіки»", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 19, № 5. 2010. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v19i5.367>
- [14] М. Г. Железняк, О. С. Іщенко, "Академічні онлайн-енциклопедії в контексті розвитку сучасного інформаційного простору", *Енциклопедичний вісник України*, вип. 10, с. 39-49, 2018. doi: <https://doi.org/10.37068/evu.10.4>
- [15] Т. Ю. Киричок, "Тенденції розвитку електронних енциклопедичних видань", *Технологія і техніка друкарства*, вип. 27, с. 269-276, 2010.
- [16] N. Bentzen, *Europe's online encyclopaedias. Equal access to knowledge of general interest*. Brussels: European Parliamentary Research Service, 2018. doi: <http://doi.org/10.2861/002977>
- [17] О. В. Савченко, С. І. Очеретянко, В. С. Муха, "Регіональні й національні енциклопедії в контексті гуманітарної політики держави", *Українська енциклопедистика. Матеріали 5-ї Міжнародної наукової конференції «Українська енциклопедистика», 27 лист., 2017, Київ, Україна*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017, с. 77-85. doi: <https://doi.org/10.37068/ue.2017.9>
- [18] P. Magnus, "On Trusting Wikipedia", *Episteme*, vol. 6, no. 1, pp. 74-90, 2009. doi: <https://doi.org/10.3366/E1742360008000555>
- [19] О. С. Іщенко, "Про порушення і захист «екології» енциклопедичних знань (огляд звіту Центру досліджень Європейського парламенту про національні онлайн-енциклопедії в країнах Європи)", *Енциклопедичний вісник України*, вип. 10, с. 19-30, 2018. doi: <https://doi.org/10.37068/evu.10.2>
- [20] О. Маєвський, "Роль креолізованих текстів в релевантності вербальної складової енциклопедичних видань", *Сторінки воєнної історії України*, вип. 21, с. 72-80, 2019.

Матеріал надійшов до редакції 03.03.2021р.

ОНЛАЙН-ЭНЦИКЛОПЕДИИ США КАК СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ

Железняк Мыкола Григорьевич

кандидат филологических наук, директор

Институт энциклопедических исследований НАН Украины, г. Киев, Украина

ORCID ID 0000-0002-8290-6345

mykola@esu.com.ua

Ищенко Александр Сергеевич

кандидат филологических наук, заместитель директора по научной работе

Институт энциклопедических исследований НАН Украины, г. Киев, Украина

ORCID ID 0000-0002-8910-111X

ishchenko@nas.gov.ua

Аннотация. В статье обосновывается использование онлайн-энциклопедий как важной составляющей компьютерно ориентированной образовательной среды. С этой целью представлен обзор энциклопедических изданий, посвященных штатам США – их природе, истории, культуре, выдающимся личностям. На современном этапе энциклопедические проекты чаще всего имеют формат онлайн-энциклопедий (начало появления онлайн-энциклопедий о штатах США фиксируем на рубеже XX–XXI веков). Часть из них – с продолжительной историей, начинающейся книжными изданиями. Характеристика основных тенденций развития современной энциклопедистики США произведена на основе сведений о 14 энциклопедий. Среди них – «Справочник Техаса», «Энциклопедия Алабамы», «Энциклопедия Арканзаса», «Энциклопедия Великой Филадельфии», «Энциклопедия Западной Вирджинии», «Энциклопедия истории и культуры Теннесси», «Энциклопедия Кентукки», «Энциклопедия Колорадо», «Энциклопедия Миссисипи», «Энциклопедия Орегон», «Энциклопедия Южной Каролины», «Энциклопедия Чикаго», «Интернет-энциклопедия Невады», «Новая энциклопедия Джорджии». Создателями энциклопедий обычно являются местные университеты. Это, с одной стороны, обеспечивает профессиональный авторский состав (речь идет о представителях профессорско-преподавательского состава), качественную подготовку, надежную проверенную информацию, с другой – направляют энциклопедические издания в русло активного применения в рамках учебного процесса. Именно поэтому в энциклопедиях США часто можно встретить дидактические материалы для учителей / преподавателей – имеем в виду, прежде всего, учебные программы краеведческого характера, однако и собственно энциклопедические статьи, мультимедийные материалы в некоторых энциклопедиях адаптированы версией для школьников или студентов. Основной источник финансирования региональных энциклопедий о штатах – гранты из местных и национальных гуманитарных фондов США, благотворительные поступления от коммерческих фондов, различных организаций, предприятий, компаний, а также частных лиц.

Ключевые слова: онлайн-энциклопедии; энциклопедическое дело; образование; региональная энциклопедистика; университеты в США.

ONLINE ENCYCLOPEDIAS OF THE USA AS ACTUAL EDUCATION RESOURCES

Mykola H. Zhelezniak

PhD (Philology), Director

Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-8290-6345

mykola@esu.com.ua

Oleksandr S. Ishchenko

PhD (Philology), Associate Research Director

Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-8910-111X

ishchenko@nas.gov.ua

Abstract. The article substantiates the use of online encyclopedias as an important component of a computer-based educational environment. Encyclopedias of United States of America dedicated to the history, nature, culture, famous people, achievements in culture, and other life spheres of American States are described for this purpose. Currently, encyclopedic projects are compiled in the format of online encyclopedias (the creation of regional online encyclopedias in the United States began at the turn of the 20th and 21st centuries). Some of them have a long history, which began with the print editions. The main trends in the development of modern encyclopedistics in the USA have been characterized based on the concentrated information on 14 state encyclopedias (Colorado Encyclopedia, Encyclopedia of Alabama, Encyclopedia of Arkansas, Encyclopedia of Chicago, Encyclopedia of Greater Philadelphia, Handbook of Texas, Kentucky Encyclopedia, Mississippi Encyclopedia, New Georgia Encyclopedia, Online Nevada Encyclopedia, Oregon Encyclopedia, South Carolina Encyclopedia, Tennessee Encyclopedia of History and Culture, West Virginia Encyclopedia). Encyclopedias are usually created by local universities. On the one hand, this fact means professional authors (an author's team consists of university professors and teachers), quality of preparatory, objective reference information. On the other hand, this situation encourages encyclopedias to be involved in the educational process. That's why in the United States, encyclopedias often contain didactic materials for teachers, its primarily local history curricula, but actually in some encyclopedias, articles, and multimedia supplements have usually adapted versions for students. The main source of funding for mentioned state encyclopedias is grants from local and national United States funds for the humanities, as well as commercial foundations, various organizations, businesses, companies, and individuals.

Keywords: online encyclopedias; encyclopedia publishing; education; regional encyclopediography; universities in USA.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] L. A. Dubrovina, K. V. Lobuzina, O. S. Onyshchenko, H. V. Boriak, Digital humanities and databases of cultural heritage in libraries of Ukraine, *Rukopysna ta knyzhкова spadshchyna Ukrainy* [Manuscript and Book Heritage of Ukraine], vol. 25, pp. 290-309, 2020. doi: <https://doi.org/10.15407/rksu.25.290>, (in Ukrainian)
- [2] I. Hatlevik, O. Hatlevik, "Students' evaluation of digital information: The role teachers play and factors that influence variability in teacher behavior", *Computers in Human Behavior*, vol. 83, pp. 56-63, 2018. doi: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.01.022> (in English)
- [3] O. Burov, O. Butnik-Siversky, O. Orliuk, and K. Horska, "Cybersecurity and innovative digital educational environment", *Information Technologies and Learning Tools*, vol. 80, no. 6, pp. 414-430, 2020. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4159> (in English)
- [4] I. Kubiszewski, T. Noordewier, R. Costanza, "Perceived credibility of Internet encyclopedias", *Computers & Education*, vol. 56, iss. 3, pp. 659-667, 2011. doi: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.10.008>(in English)
- [5] S. Greenstein & F. Zhu, "Do Experts or Crowd-Based Models Produce More Bias? Evidence from Encyclopedia Britannica and Wikipedia", *Mis Quarterly*, vol. 42, iss. 3, pp. 945-959, 2018. doi: <https://doi.org/10.25300/MISQ/2018/14084> (in English)
- [6] J. Giles, "Internet encyclopaedias go head to head", *Nature*, vol. 438, pp. 900-901, 2005. doi: <https://doi.org/10.1038/438900a> (in English)
- [7] V. Menzhulin, "Biographical encyclopedia (dictionary) as a genre of the contemporary historiography of philosophy: Anglo-American and Ukrainian experience", *Sententiae*, vol. 37, no. 1, 153-167, 2018. <https://doi.org/10.22240/sent37.01.153> (in Ukrainian)
- [8] C. Kraus, N. Jermen, Z. Jecić, "An insight into online encyclopaedias for children and young adults", In *Proceedings of the 7th International Conference The Future of Information Sciences. INFUTURE2017: Integrating ICT in Society, Nov. 8-10, 2017, Zagreb, Croatia*. Zagreb, 2017, pp. 167-180. (in English)
- [9] M. Thelwall & P. "Sud, A comparison of title words for journal articles and Wikipedia pages: Coverage and stylistic differences?", *Profesional de la Información*, vol. 27, no 1, pp. 49-64, 2018. <https://doi.org/10.3145/epi.2018.ene.05> (in English)
- [10] V. Zlatić, M. Božičević, H. Štefančić, M. Domazet, "Wikipedias: Collaborative web-based encyclopedias as complex networks", *Phys. Rev. E*, vol. 74, iss. 1, pp. 01611, 2006. doi: <https://doi.org/10.1103/PhysRevE.74.016115> (in English)
- [11] S. Boltivets, "On the modeling of a national encyclopedic-and-educational service", *The Encyclopedia Herald of Ukraine*, vol. 11, pp. 31-39, 2019. doi: <https://doi.org/10.37068/evu.11.3> (in Ukrainian)

- [12] I. S. Voitovych and N. M. Hnedko, "Didactic basis for the use of a virtual encyclopedia in the study of physical quantities for the characteristics of personal computers", *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity*, vol. 7, pp. 26-30, 2013. (in Ukrainian)
- [13] L. Y. Petukhova, "Architecture and functionality of the web-multimedia Encyclopedia of History of Pedagogy", *ITLT*, vol. 19, no 5, 2010. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v19i5.367> (in Ukrainian)
- [14] M. H. Zhelezniak and O. S. Ishchenko, "Academic online encyclopedias in view of the recent information space developing", *The Encyclopedia Herald of Ukraine*, vol. 10, pp. 39-49, 2018. doi: <https://doi.org/10.37068/evu.10.4>(in Ukrainian)
- [15] T. Y. Kyrychok, "Tendencience in development of electronic encyclopaedic editions ", *Technology and Technique of Typography*, vol. 27, pp. 269-276, 2010. (in Ukrainian)
- [16] N. Bentzen, *Europe's online encyclopaedias. Equal access to knowledge of general interest*. Brussels: European Parliamentary Research Service, 2018. doi: <http://doi.org/10.2861/002977> (in English)
- [17] O. V. Savchenko, S. I. Ocheretianko, V. S. Mukha, "Regional and national encyclopedias in view of the state humanitarian policy", In *Proceedings of the 5-d International Conference on Ukrainian Encyclopedia Studies, Nov. 27, 2017, Kyiv, Ukraine*. Kyiv : NASU Institute of Encyclopedic Research, 2017, c. 77-85. doi: <https://doi.org/10.37068/ue.2017.9> (in Ukrainian)
- [18] P. Magnus, "On Trusting Wikipedia". *Episteme*, vol. 6, no 1, p. 74-90, 2009. doi: <https://doi.org/10.3366/E1742360008000555>(in English)
- [19] O. S. Ishchenko, "On violation and protection of the information ecosystem in national encyclopedias (review of the report on national online encyclopedias in Europe by the European Parliamentary Research Service)", *The Encyclopedia Herald of Ukraine*, vol. 10, pp. 19-30, 2018. doi: <https://doi.org/10.37068/evu.10.2>(in Ukrainian)
- [20] O. Maievskiy, "The role of kreolized texts in the relevance of the verbal component of encyclopedic editions ", *Pages of Military History of Ukraine*, vol. 21, pp. 72-80, 2019. (in Ukrainian)

